

РОЗДІЛ I. МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

УДК 374.31

С. О. Довгий

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ У СВІТЛІ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

У статті розглянуто інтернаціоналізаційні процеси як фактор модернізації освітньої діяльності Малої академії наук України, висвітлено напрями міжнародного співробітництва, здійснюваного на взаємних інтересах і партнерстві та спрямованого на фахове зростання вчителів і формування наукової еліти української нації.

Ключові слова: інтернаціоналізація, Мала академія наук України, міжнародне співробітництво.

Постановка проблеми. Міжнародне співробітництво у сфері освіти і науки, засноване на взаємних інтересах і партнерстві, отримавши найменування *інтернаціоналізація*, розглядається як один із вагомих факторів модернізації освіти підрастаючого покоління. У розвинутих країнах інтернаціоналізація освіти молоді є частиною державної освітньої політики, яка спрямовується на вирішення соціально-економічних і політичних проблем, а також на те, щоб освіта стала ключовим фактором успішного розвитку держави, оскільки інтелектуальний потенціал держави визнавав і визначає її місце на міжнародній арені.

Розвинуті світові країни приділяють велику увагу розробці та впровадженню освітніх програм для обдарованих дітей. Парламентська асамблея Євросоюзу в 1994 р. ухвалила «Рекомендації (№ 1248) з розвитку освіти обдарованих і талановитих дітей». Змістом рекомендацій передбачено «законодавчо виділяти обдарованих дітей як таких, що потребують для повного розвитку свого потенціалу відповідних освітніх можливостей» тощо.

Мета статті. Розглянути інтернаціоналізаційні процеси як фактор модернізації освітньої діяльності Малої академії наук України, висвітлити напрями міжнародного співробітництва, здійснюваного на взаємних інтересах і партнерстві та спрямованого на фахове зростання вчителів і формування наукової еліти української нації.

Виклад основного матеріалу. В європейських країнах, як і на пострадянському просторі, організація роботи з обдарованими дітьми здійснювалася окремими установами чи організаціями. Слід наголосити на тому, що українська модель цілісної загальнодержавної освітньої системи з виявлення, розвитку і підтримки обдарованих дітей та молоді, якою є Мала

академія наук України, на сьогодні немає аналогів у світі. Її становлення і відповідне законодавче забезпечення стали можливими завдяки піклуванню з боку Кабінету Міністрів України, Адміністрації Президента, Верховної Ради України, особисто Президента України та залученню до вирішення головних проблем розвитку й удосконалення діяльності цієї освітньої системи вітчизняної науки та суспільства, в цілому. Президія МАН України продовжує створювати поле для максимальної консолідації зусиль органів виконавчої влади на всіх рівнях навколо проблеми поглиблення роботи з підтримки діяльності МАН України.

На сучасному етапі МАН України спрямовує свою освітню діяльність на створення умов для розвитку наукової освіти, постійне продукування нових підходів до організації навчання підрастаючого покоління, розробку технологій партнерських відносин, які поступово формують науково-освітній простір України, інноваційне функціонування якого сприяє виявленню інтелектуальної обдарованості, розвитку талантів і вихованню майбутньої наукової еліти України.

Високий рівень інтелектуальних досягнень вихованців МАН робить їх конкурентоспроможними за межами нашої держави. Це дає змогу НЦ МАНУ встановлювати наукові контакти з провідними зарубіжними освітніми та дослідницькими центрами. Щоб відкрити учням – членам МАН можливість реалізовувати свій інтелектуальний і науковий потенціал за кордоном, НЦ МАНУ активно впроваджує нові міжнародні науково-освітні проекти.

Так, у 2010 році НЦ МАНУ започатковано міжнародний освітній проект «Німецько-український дитячий аерокосмічний університет». Його основна мета полягає у створенні умов для набуття українськими обдарованими школярами досвіду роботи у міжнародних наукових командах під керівництвом провідних вчених України та Німеччини на базі кращих наукових центрів двох країн. У рамках проекту вже відбулося дві школи: у містах Мюнхені (ФРН) та Києві.

НЦ МАНУ започатковано також ряд інших спільних міжнародних проектів: Україно-французький науковий центр, Україно-китайський науковий форум, Франко-румуно-польсько-український університет для школярів, Україно-чорногорська літня школа, Україно-франко-швейцарський освітній проект, Україно-російський освітній фізичний проект та ін.

У липні 2012 р. у м. Пекіні (Китайська Народна Республіка) НЦ МАНУ спільно зі Всекитайським благодійним фондом імені Сун Цінлін та за підтримки Посольства України в КНР був проведений III Міжнародний літній табір Сун Цінлін.

Важливим напрямом міжнародної діяльності НЦ МАНУ є налагодження співпраці з великими європейськими лабораторіями, що передбачає можливості участі в їхній роботі вихованців МАН. З цією метою заклад активно налагоджує партнерські зв'язки з провідними зарубіжними науково-дослідницькими центрами, зокрема науковими установами організації «Єврофорум». На сьогодні підписана Спільна декларація МАН України та

Європейської Організації Ядерних Досліджень (ЦЕРН), угода з Міжнародною міжурядовою науково-дослідницькою організацією Об'єднаний Інститут Ядерних Досліджень (ОІЯД), договори про співпрацю з Французьким інститутом в Україні, Баварським центром обдарованості, Ізраїльською компанією Fourier Systems Ltd, корпорацією PHYWE Systeme GmbH & Co, Експериментальною лабораторією для молоді в м. Геттінгені «XLab», угода з Державним навчальним закладом додаткової освіти дітей Палац творчості та юнацтва «Інтелект» м. Москви.

У рамках міжнародного освітньо-наукового проекту «Сучасна наука та суспільство» НЦ МАНУ спільно з Європейською організацією ядерних досліджень (CERN) 27 червня – 2 липня 2012 р. у м. Женеві (Швейцарія) була проведена перша наукова школа з фізики для школярів – вихованців Малої академії наук. Цього року з 11 по 16 червня відбулася друга школа для CERN для українських учнів.

Відповідно до договору про співпрацю між НЦ МАНУ та XLab – експериментальною лабораторією для молодих людей у м. Геттінген (Німеччина) – на її базі у липні цього року відбудеться наукова школа з біохімії для учнів – членів МАН України.

Встановлення зовнішніх контактів дає змогу учням – членам МАН України та її педагогам брати участь у різноманітних міжнародних заходах, демонструючи високий рівень набутих знань, умінь та навичок. В цьому році вихованці МАН уже вдруге повернулися переможцями з Міжнародної конференції молодих учених «ICYS». На минулорічній конференції, яка проходила у м. Неймеген (Нідерланди), перемогу здобули троє юних науковців МАН України. У квітні цього року на XX Міжнародній конференції молодих учених «ICYS–2013» (Індонезія), українська команда виборола п'ять бронзових медалей, диплом та спеціальний приз.

Вагомими вектором міжнародної діяльності НЦ МАНУ є надання науково-педагогічним працівникам, які організують науково-дослідницьку діяльність учнів, можливостей підвищувати рівень фахової майстерності на базі провідних зарубіжних установах. Так, відповідно до Спільної декларації між МАН України з Європейською організацією ядерних досліджень (CERN), керівники наукових проектів учнів – членів МАН України можуть брати участь в освітній діяльності, національних програмах у галузі фізики високих енергій і фізики елементарних частинок. Уже відбулися дві наукові школи для українських вчителів фізики на базі CERN: перша – у листопаді 2011 р., друга – у жовтні 2012 р. З вересня 2013 року здійснюється організаційна підготовка українських вчителів фізики до навчання у третій науковій школі.

Важливою є співпраця НЦ МАНУ з Об'єднаним інститутом ядерних досліджень, завдяки якій вчителі фізики з різних областей України отримали змогу в 2011 р. взяти участь у Науковій школі м. Дубна Московської області та ознайомитися з одним із найпотужніших наукових центрів, що проводить фундаментальні та прикладні дослідження в галузі ядерних досліджень і фізики високих енергій, фізики конденсованого стану та радіобіології.

13–14 вересня 2012 р. в рамках Днів освіти і науки Російської Федерації в Україні було проведено спільний захід Національного центру «Мала академія наук України» та Державного навчального закладу Палацу творчості дітей та юнацтва «Інтелект» м. Москви, спрямований на обмін досвідом між країнами у галузі позашкільної освіти дослідницько-експериментального напрямку. За його підсумками був підписаний договір про співпрацю між установами, який передбачає розробку спільних досліджень і проектів у галузі освіти, а також навчальних матеріалів, які можуть бути використані в обох закладах.

У 2012 році НЦ МАНУ підписано договір про співпрацю із Ізраїльською компанією Fourier Systems Ltd, предметом якого є надання можливості учням МАН України використовувати у навчально-дослідницькій діяльності технологічну та методологічну платформу цифрових лабораторій компанії Fourier Systems Ltd. Також у рамках цієї угоди Ізраїльська компанія надаватиме для апробації у користування наукових відділів НЦ МАНУ зразки власних нових технічних і технологічних винаходів.

У лютому 2013 року НЦ МАНУ підписано договір про науково-методичне співробітництво з провідною німецькою компанією – виробником лабораторного обладнання – RHYWE Systeme GmbH & Co. Відповідно до угоди, будь-які методичні розробки, які з'являються в НЦ МАНУ на основі використання обладнання RHYWE, впроваджуватимуться у світову практику, а також нові розробки корпорації RHYWE будуть презентуватися на теренах України практично безкоштовно. Окрім того, педагоги і науковці МАН України матимуть змогу не тільки ознайомитися з ними, а й упровадити їх у процесі викладання природничих дисциплін.

Важливою подією стало й підписання меморандуму про співпрацю МАН України з Аргонською національною лабораторією (США), в рамках якої у 2013 році відбулася Перша наукова школа для вчителів на базі лабораторії та проводяться дистанційні лекції.

Також, відповідно до угоди про співпрацю між НЦ МАНУ та «XLab», на листопад 2013 року заплановано стажування в Геттінгені українських учителів хімії і біології.

Міжнародним визнанням досягнень МАН України у сфері роботи з обдарованими дітьми та молоддю стали рішення про членство НЦ МАНУ у міжнародних організаціях з питань підтримки обдарованих дітей та молоді. Зокрема, на Світовій конференції у Ванкувері (Канада) у 2009 р. НЦ МАНУ був обраний постійним членом Всесвітньої Ради з питань обдарованих і талановитих дітей (WCGTC). У 2010 р. заклад став постійним членом Європейської Ради високих здібностей. У 2012 р. під час Генеральної асамблеї Європейської асоціації установ вільного часу для дітей та молоді (EAICY), яка відбувалася в Празі (Чеська Республіка), було ухвалено рішення про прийняття НЦ МАНУ до складу цієї організації.

У травні 2013 року НЦ МАНУ мав нагоду презентувати діяльність Малої академії наук для освітянської громадськості Грузії. Система роботи із

інтелектуально обдарованими учнями, сформована в Україні, отримала низку схвальних відгуків з боку грузинських педагогів. Результатом цього стала домовленість про співпрацю між НЦ МАНУ та Міністерства освіти і науки Грузії щодо створення в Грузії освітньої системи з підтримки талановитих, здібних до наукового пошуку дітей за моделлю Малої академії наук України.

Висновки. Прозорість та громадські механізми контролю за прийняттям рішень, демократичність, залучення представників наукової і освітянської громадськості до ключових питань розвитку МАН України, готовність допомагати дітям та педагогам, які займаються дослідницькою діяльністю, безкоштовність усіх заходів та матеріалів, що організуються та виробляються НЦ МАНУ, обумовило високий рівень довіри дітей, батьків і педагогів та значний ресурс схвального ставлення до Малої академії наук у суспільстві. У цьому контексті головне завдання Президії МАН України та НЦ МАНУ полягає у тому, щоби зберегти лідируючі позиції у сфері роботи з обдарованими дітьми та презентувати їх на належному рівні як важливий елемент позитивного іміджу України на міжнародній арені.

Станіслав Довгий. Образовательная деятельность Малой академии наук Украины в свете интернационализационных процессов.

В статье рассмотрены интернационализационные процессы как фактор модернизации образовательной деятельности Малой академии наук Украины, освещены направления международного сотрудничества, которые осуществляются на основе взаимных интересов и партнерства и направлены на профессиональный рост учителей и формирование научной элиты украинской нации.

Ключевые слова: интернационализация, Малая академия наук Украины, международное сотрудничество.

Stanislav Dovgyi. Educational activities of the Minor Academy of Sciences of Ukraine in international processes.

In the article international processes are considered as a factor of the modernization of educational activities of the Minor Academy of Sciences of Ukraine. There were highlighted the areas of international cooperation, which are implemented on mutual interest and partnership and aimed at the professional growth of teachers and scientific elite formation of the Ukrainian nation.

Key words: international, Minor Academy of Sciences of Ukraine, international cooperation.

УДК 374.31

О. В. Лісовий

ДИНАМІКА СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ЗМІСТОВО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОНЦЕПТУ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

У статті представлено віхи становлення й унормування правового статусу Малої академії наук України, розкрито змістово-процесуальний концепт освітньої діяльності в контексті суспільного розвитку, відповідності викликам часу, орієнтованості на задоволення особистісних потреб.